

VIII

САОПШТЕЊА

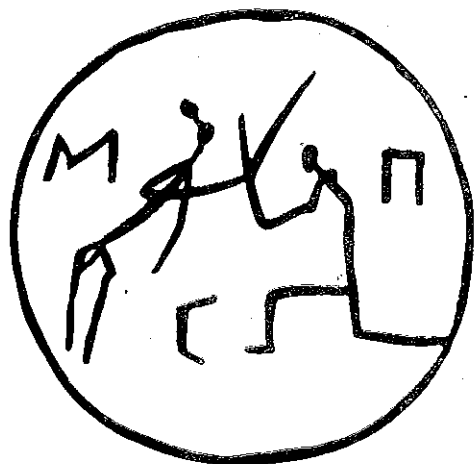
РЕПУБЛИЧКИ ЗАВОД ЗА ЗАШТИТУ СПОМЕНИКА КУЛТУРЕ БЕОГРАД

INSTITUT POUR LA PROTECTION DES MONUMENTS HISTORIQUES DE LA REPUBLIQUE
SOCIALISTE DE SERBIE

COMMUNICATIONS

VIII

BEOGRAD
1969

IN MEMORIAM

МИЛОРАДУ ПАНИЋУ-СУРЕЋУ

РЕДАКЦИОНИ ОДБОР

ВЕЉКО ЂУРИЋ
ИВАН ЗДРАВКОВИЋ, РАДОМИР НИКОЛИЋ,
Др ДОБРОСЛАВ ПАВЛОВИЋ, Др СРЕТЕН
ПЕТКОВИЋ, МИЛОРАД ЦЕЛЕБЦИЋ,
МИРЈАНА ШАКОТА

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК

ВЕЉКО ЂУРИЋ

СЕКРЕТАР РЕДАКЦИОНОГ ОДБОРА

РАДОМИР НИКОЛИЋ

ФРАНЦУСКИ ПРЕВОД

ЖАНА МИЛОВАНОВИЋ

НАСЛОВНА СТРАНА

ЕМИР ДРАГУЉ

COMITÉ DE RÉDACTION

VELJKO ĐURIC
IVAN ZDRAVKOVIC, RADOMIR NIKOLIC,
Dr DOBROSLAV PAVLOVIC, Dr SRETEN
PETKOVIĆ, MILORAD DŽELEBDŽIĆ,
MIRJANA ŠAKOTA

RÉDACTEUR EN CHEF

VELJKO ĐURIĆ

SECRÉTAIRE DU COMITÉ DE REDACTION

RADOMIR NIKOLIĆ

TRADUCTION FRANÇAISE

ŽANA MILOVANOVIĆ

DÉCORATION DE LA RELIURE

EMIR DRAGULJ

Адреса уредништва: Републички завод за заштиту споменика културе, Београд,
Кнеза Симе Марковића 8. — Adresse du Comité de rédaction: Institut pour la protection
des Monuments historiques de la République Populaire de Serbie, Belgrade,
Kneza Sime Markovića 8.

1. Данашњи положај Лепенског вира (обележено са А) и његова будућа локација (обележено са Б).

1. Emplacement actuel de Lepenski Vir (A) et son emplacement futur (B)

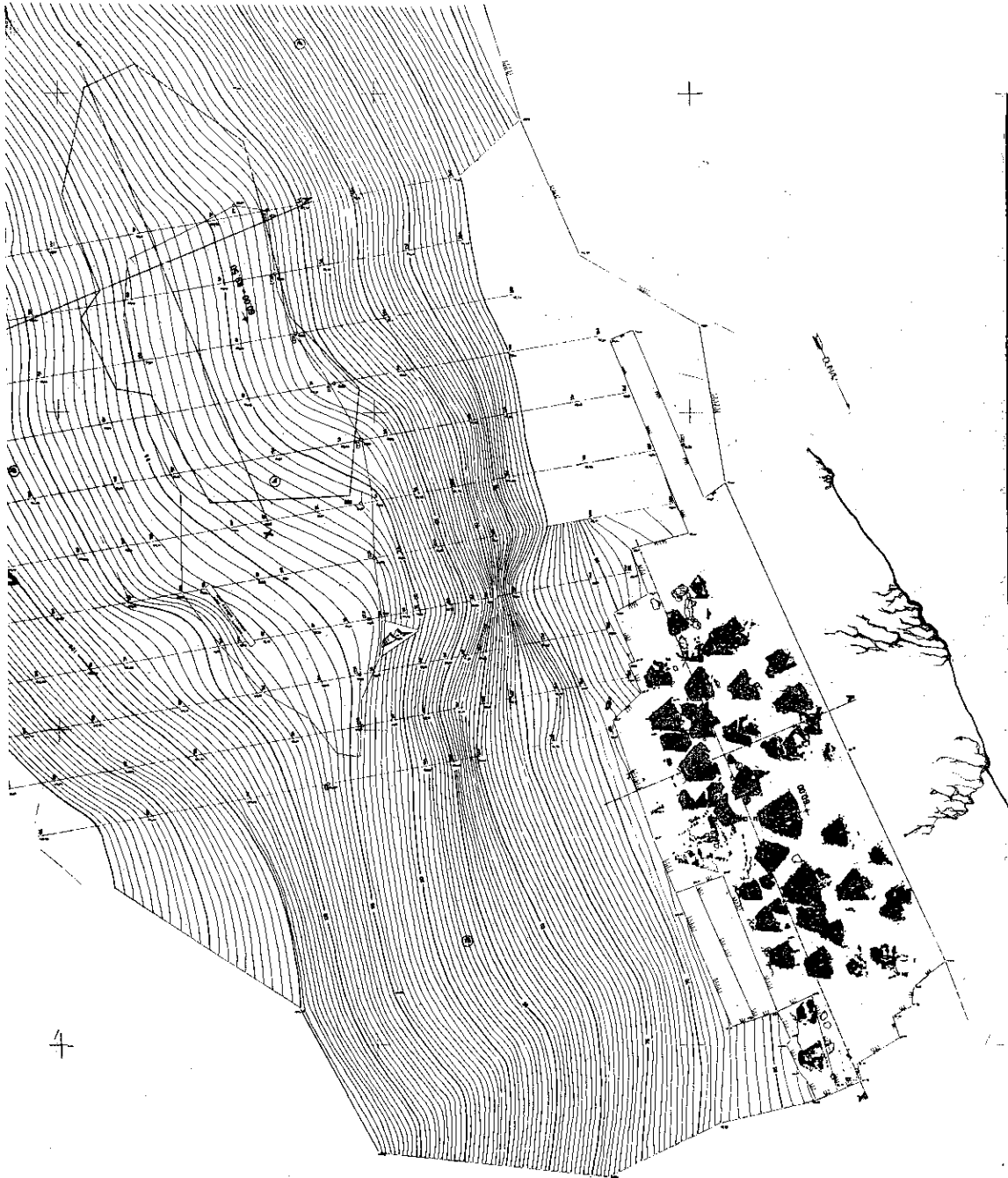
ПРОЈЕКАТ ЗА СПАСАВАЊЕ ЛЕПЕНСКОГ ВИРА

У оквиру изучавања културних добара на подручју које ће после затварања бране хидроелектране у Ђердапу бити потопљено откривено је праисторијско насеље Лепенски вир. Због изузетног значаја овог налазишта за нашу и светску науку покренута је акција да се оно пренесе изван домаћаја будућег језера. Израда пројекта за његову дислокацију поверена је Републичком заводу за заштиту споменика културе и на његовој изради су били ангажовани: арх.

Милка Чанак Медић, виши конзерватор у Републичком заводу, као главни пројектант; инж. арх. Оскар Храбовски, доцент Архитектонског факултета у Београду за пројекат заштитне кровне конструкције и конструкције за пренос куће; Михаило Вуњак, шеф физичко хемијске лабораторије Југословенског института за заштиту споменика културе и Милорад Медић, шеф

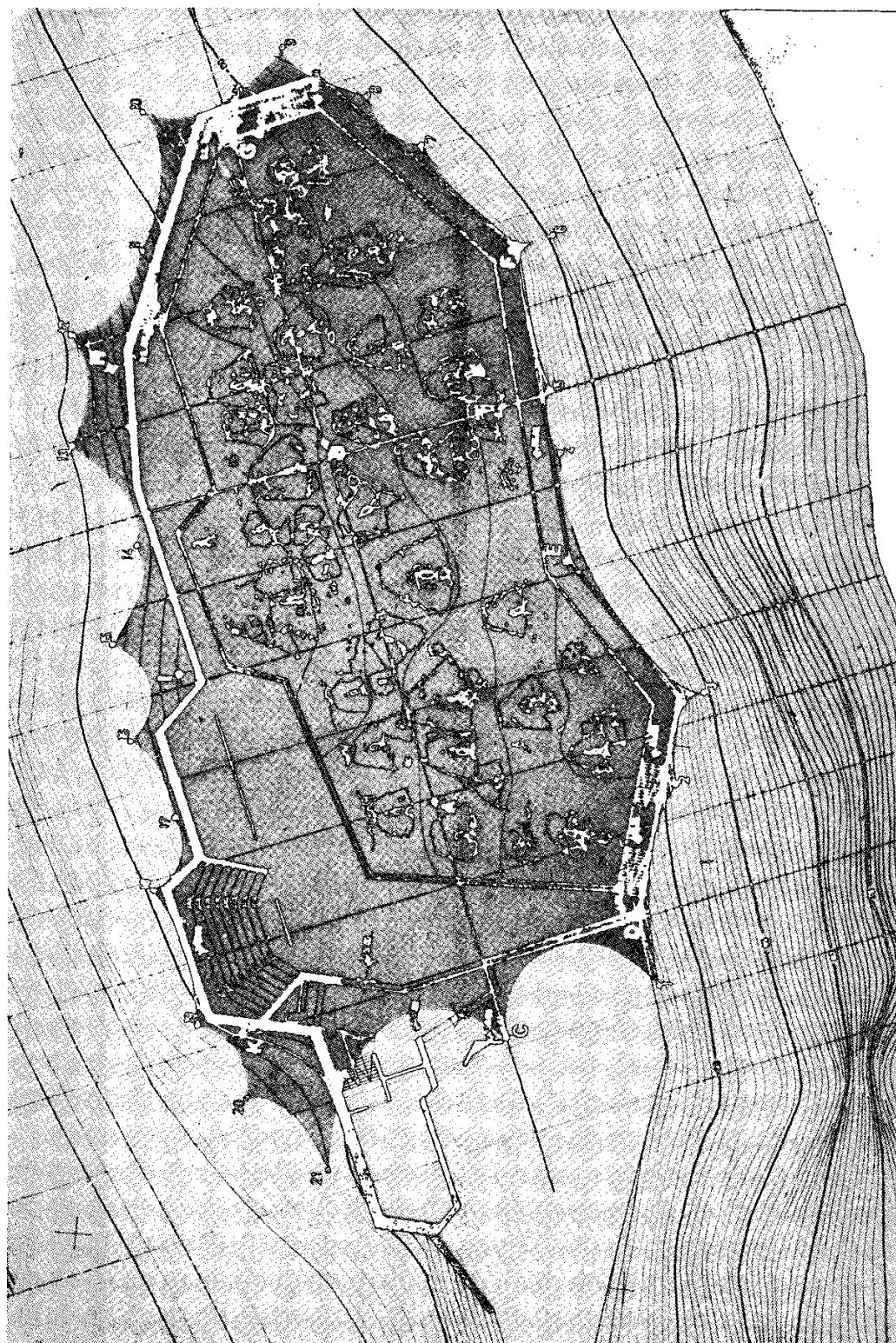
Рестаураторског атељеа Народног музеја у Београду за технолошко-конзерваторско решење преноса откривених објеката. Поред поменутих пројектаната, истраживања која су претходила изради пројекта вршили су: Геомагнетски институт из Београда, Институт за испитивање материјала СР Србије и Катедра за археологију Филозофског факултета у Београду, а у изради пројекта учествовали и инж. Вељко Мијушковић и Миодраг Међак (за пројекат нискоградње).

Откривени објекти Лепенског вира које треба пренети остаци су кућа који се састоје од подова начињених од једне врсте малтера црвенкасте боје. У подове кућа урађене су скулптуре и камене плоче које чине огњиште, а по обиму је неправилно распоређено камење које је имало конструктивну улогу, односно формирало лежишта суперструктуре грађевина.

Табла I. Ситуациони план са обележеним будућим положајем насеља. Геодетски снимили; М. Мартиновић, М. Станковић, С Јањић

Tableau I. Situation de l'agglomération préhistorique; l'emplacement futur y est indiqué. Relevé par; M. Martinovic, M. Stankovic, S. Janjic.

Табла II. Диспозициона ситуација са основном зградом за збирку покретних налаза. А-К место вертикалних носача-јарбола, 1—21 анкери челичних сајли. Пројектовали инж. арх. М. Чанак Медић и инж. арх. О. Храбовски

Tableau II. Disposition future de l'agglomération préhistorique avec le plan du bâtiment pour la collection des objets mobiles et le plan de la tente, où А-К sont les places des supports- pylônes et 1—21 les ancrés des câbles métalliques. Projctants: arch. М. Canak Medicet ing. О. Hrabowski

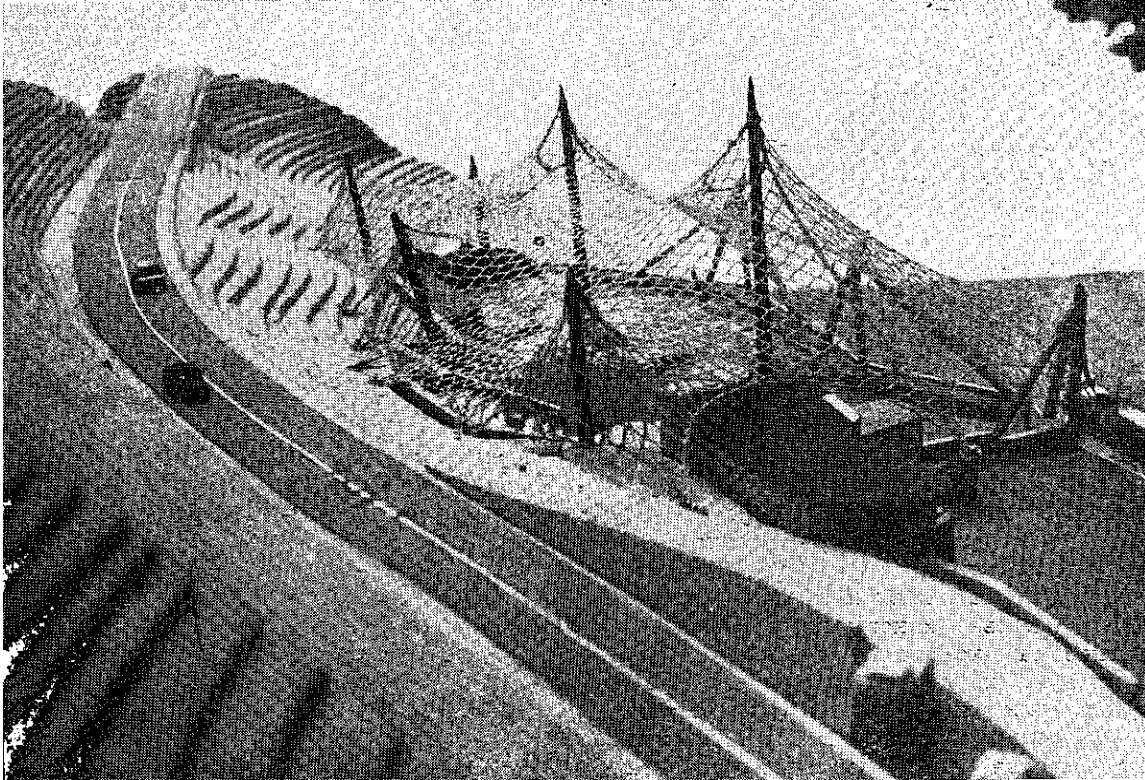

2. Лепенски вир на новом положају са зградом за смештај покретних налаза, са амфитеатром за одржавање предавања и друге јавне скупове и простором за повремене тематске изложбе — слимак макете (О. Храбовски)

2. Nouvel emplacement de Lepenski Vir avec le bâtiment pour la collection des objets mobiles déconvertis, l'amphithéâtre pour conférences et autres réunions publiques et un espace pour expositions spéciales temporaires — maquette, photo O. Hrabovski.

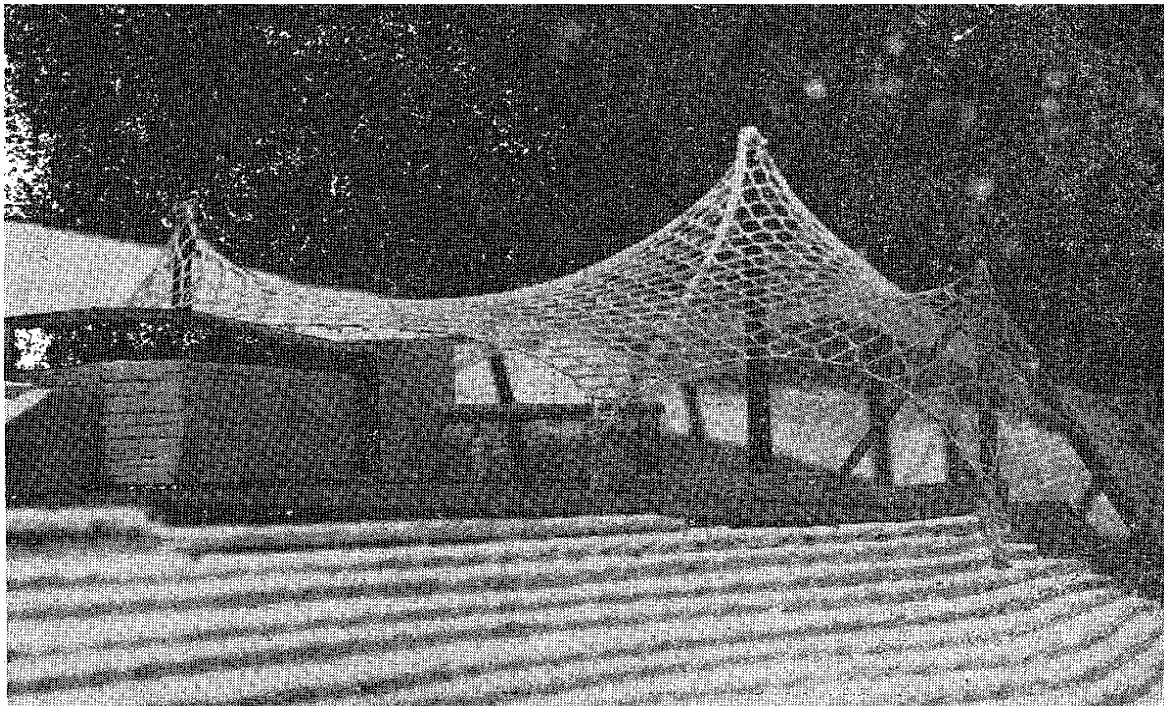
Терен на којем се налазе куће Лепенског вира у доњем појасу уз Дунав, природна је стена — кварц порфир, а на осталом делу речни нанос — лесоидни песак са местимично уклопљеним валуцима или читавим блоковима-самцима, обурваним са планинског масива који се налази, у позадини насеља. Пројектом су предвиђене за пренос грађевинских остатака, две методе које би се примењивале засебно или комбиновано, у зависности од специфичности објеката који се преносе. Прва метода се састоји у одвајању кућа или њихових централних делова исецањем помоћу хелико ужета и премештању тако одвојених целина (патос куће са свим конструктивним елементима и делом подлоге) на нову, локацију. Друга метода се састоји у вађењу фрагмената пода погодне величине и свих елемената конструкције куће засебно и у реконструисању објеката од пренесених елемената. Предуслов за примену првог метода преношења којом би се у највећој мери сачувала аутентичност објеката је, претходна консо-

лидација тла, те импрегнација и имобилизација горње површине пода. Нарочито тежак проблем је успешна консолидација тла. Гранулометријски састав подлоге кућа-лесоидни глиновити песак — је такав да дозвољава инјектирање само тзв. хемијским инјекцијама. Досадашња искуства са таквим инјекцијама показују да је могуће постићи задовољавајућу водонепропустљивост терена, али је степен консолидације релативно низак, док су у овом случају захтеви управо обрнути. У овом случају, наиме, водопропустљивост подлоге нема посебног значаја, док је њена што боља консолидација неопходна да би се обезбедило неометано и правилно сечење хелико ужетом, нарочито због тога што се може очекивати да ће се у маси подлоге наићи на облутке и на одломке стене. Добра консолидација је од значаја и приликом транспорта исечених комада (тежине око 20 тона) на нову локацију. За утврђивање овог поступка вршена су претходна физичко-хемијска испитивања и испитивања материјала, о ос-

3. Заштитна кровна конструкција, приступни пут и дунавска магистрала у залеђу локалитета — снимак макете (О. Храбовски)

3. Construction avec toit de protection; voie d'accès et route principale longeant le Danube et passant derrière la localité — maquette, photo O. Hrabovski

4. Улазни део —, снимак макете О. Храбовски

4. Entrés — maquette, photo O. Hrabovski

таје да се изврше геомеханичка "испитивања и пробна инјектирања тла. На основу ових испитивања и експеримената утврдиће се сви потребни параметри при овом поступку.

За будућу локацију Лепенског вира одабран је природан плато у непосредној близини данашњег положаја (сл. 1), уоквирен високим брдима који формирају исти амбијент који насеље данас има. При одређивању положаја насеља на новој локацији, пројектом је задржана иста оријентација насеља у односу на стране света. По вертикали насеље ће бити подигнуто за 29,50 м. У оквиру простора који се око локалитета уређује пројектом је предвиђена изградња посебне зграде за смештај ситних и осталих покретних налаза, студијску збирку и друге неопходне пратеће просторије. Да би се куће Лепенског вира трајно заштитиле, изнад целог насеља на новој локацији мора бити подигнута заштитна кровна конструкција. За кровну конструкцију усвојено је решење са viseћом — шаторастом конструкцијом, коју чини преднапета мрежа од челичних ужади преко којих је постављен кровни покривач. Она има неправилан облик основе (чл. 2), јер прати утврђени оквир насеља и има разиграну силуету постигнуту помоћу девет уздигнутих тачака на врховима стубова-јарбола, носача конструкције (сл. 3. и 4).

Укупна сума за реализацију овог пројекта износи 5.891.458,00 динара. У ову суму урачунати су и трошкови за изградњу

приступног пута, зграду за излагање ситних налаза и друге неопходне пратеће просторије, заштитну кровну конструкцију и уређење непосредне околине локалитета.

* * *

Реализација овога пројекта има вишеструки значај. На првом месту због изузетног значаја овог праисторијског налазишта јединственог у Подунављу и ширем евроазијском подручју, које ће се преношењем сачувати те тиме омогућити његово даље изучавање и расветљавање оних питања која данас, због малог броја познатих локалитета из истог времена, не могу бити до краја разјашњена.

Дислокација откривених кућа Лепенског вира, међутим, због природе материјала од којег су оне начињене и подлоге на којој су изграђене, уз остале услове које треба у току преношења испунити чине овај подухват изузетно сложеним. Због тога се може очекивати да ће искуства стечена у току овог подухвата бити од посебног значаја.¹

¹ У току 1969. године започели су радови по изложеном пројекту. Извршени су земљани радови на приступном путу, изграђени су готово сви пројектом предвиђени потпорни зидови извршена машинска обрада платоа — будуће локације Лепенског вира. Потом је машински обрађена и коса рампа којом ће се исечени објекти овог локалитета преносити на горњи плато.

Милка Чанак-Медић

PROJET POUR LA SAUVEGARDE DE »LEPENSKI VIR«

Dans le cadre des investigations faites sur les Zbiens culturels dans la région qui, après l'achèvement du barrage de la centrale hydroélectrique de Djerdap, sera submergée, on a découvert l'agglomération préhistorique de »Lepenski vir«. Par suite de cette trouvaille (exceptionnellement intéressante pour les savants yougoslaves et ceux du monde entier) une action a été mise en train pour la déplacer et la mettre hors de la portée du futur bassin.

Quant à l'emplacement futur de »Lepenski vir« on a choisi à proximité de l'emplacement actuel (photo 1) un plateau entouré de hautes montagnes qui lui donneront la même ambiance que dans le site présent. Lors de la désignation de cet emplacement, le projet a conservé à cette agglomération la même orientation par rapport aux points cardinaux.

Quant à la position verticale, le village se trouvera à 29,50 m plus haut. En ce qui con-

cerne le cadre qui entourera cette localité, on a prévu la construction d'un édifice à part pour grouper les objets mobiles découverts, les collections d'étude et d'autres pièces indispensables en dépendant.

Afin de conserver, de façon durable, les maisons de »Lepenski vir«, il faudra construire sur le nouvel emplacement un bâtiment avec un toit de protection recouvrant l'agglomération entière. Quant au toit on a adopté cette solution: l'installation d'une construction suspendue en forme de tente, en grillage constitué de câbles métalliques précontraints sur lesquels sera posée la couverture du toit. Cette construction sera de forme irrégulière en plan (photo 2), car elle épousera la forme déterminée de l'agglomération: neuf points élevés aux sommets des pylônes qui supporteront cette construction lui donneront une silhouette découpée (photos 3 et 4).